

อิทธิพลของฝรั่งเศสที่มีต่องานวรรณกรรมอังกฤษ ในสมัยนอร์มัน

Received: 13 May 2020

Revised: 30 September 2020

Accepted: 20 May 2021

เกษมพัฒน์ พูลสวัสดิ์*

นพมาศ หงษาชาติ**

นันทวัน คำสุริยา***

การยอมรับอิทธิพลทางวรรณกรรมเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วโลก โดยเฉพาะในดินแดนหรือประเทศที่มีความใกล้ชิดกันทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้ อิทธิพลของฝรั่งเศสที่มีต่องานวรรณกรรมอังกฤษในสมัยนอร์มันเป็นหนึ่งในปรากฏการณ์ทางวรรณกรรมซึ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่กล่าวไว้ข้างต้น ในทางประวัติศาสตร์นั้น การรุกรานอังกฤษของพวกนอร์มันใน ค.ศ. 1066 ไม่เพียงแต่จะสร้างผลกระทบที่ยิ่งใหญ่ให้กับชาติอังกฤษเท่านั้น หากแต่ยังมีผลต่อวัฒนธรรมของชาวอังกฤษ แน่แน่นอนว่าชัยชนะของชาวนอร์มันได้สร้างผลกระทบอันยิ่งใหญ่ให้กับโลกวรรณกรรมของอังกฤษด้วยเช่นกัน บทความนี้มุ่งเน้นในการอภิปรายถึงอิทธิพลของฝรั่งเศสที่มีต่องานวรรณกรรมของอังกฤษในสมัยนอร์มัน โดยได้ให้ความสำคัญใน 3 ประเด็น ได้แก่ ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศส อิทธิพลของภาษาฝรั่งเศสที่มีต่อภาษาอังกฤษและอิทธิพลของฝรั่งเศสที่มีต่อวรรณกรรมอังกฤษในสมัยนอร์มัน

บทความวิชาการ

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

อิทธิพลของฝรั่งเศส;
วรรณกรรมอังกฤษสมัยนอร์มัน

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ติดต่อได้ที่: kasem_pattana@yahoo.com (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ติดต่อได้ที่: nopamat@hotmail.com

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ติดต่อได้ที่: nantawan_kam@gmail.com

French Influence on the English Literary Works in the Norman Period

Received: 13 May 2020

Revised: 30 September 2020

Accepted: 20 May 2021

Kasempat Poolsawas^{*}

Noppamas Hongsachai^{**}

Nantawan Kamsuriya^{***}

The acceptance of literary influences, particularly among the territories or the countries which are geologically close, is ubiquitous across the world. Incidentally, the French influence on Anglo-Norman literature is one of literary phenomena that prove the aforementioned fact. Historically, the Norman invasion of England in 1066 caused a major impact not only on the country, but also on the English culture. Unsurprisingly, the Norman Conquest significantly had a tremendous impact on the English literary world. This article is aimed to study French literary influences in England in the Anglo-Norman Period and focuses on three points: historical background regarding relations between England and France, the influence of the French language on the English language, and French literary influences on England in the Anglo-Norman period.

Academic Article

Abstract

Keywords

French influence;
English literature/
the Norman period

---

^{*} Lecturer in English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Rajanagarindra University, e-mail: kasem_pattana@yahoo.com (corresponding author)

^{**} Assistant Professor in English Program, Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University, e-mail: nopamat@hotmail.com

^{***} Assistant Professor in English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Rajanagarindra University, e-mail: nantawan_kam@gmail.com

1. บทนำ

อังกฤษและฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์ต่อกันมายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างชนชาติทั้งสองปรากฏให้เห็นในหลายมิติ โดยทั้งสองประเทศต่างมีบทบาทต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้แก่กันและกันมาโดยตลอด ความสัมพันธ์ทางด้านวรรณกรรมระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศส นับเป็นประเด็นที่มีการกล่าวถึงในแวดวงวิชาการอยู่เสมอ ทั้งนี้สมัยนอร์มัน (Anglo-Norman period) ซึ่งเป็นหมุดหมายสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติและวรรณคดีอังกฤษ เป็นช่วงเวลาที่อังกฤษรับเอาวัฒนธรรมจากฝรั่งเศสอย่างชัดเจนและจริงจังมากที่สุดช่วงหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าสมัยนอร์มันเป็นช่วงเวลาที่พัฒนาการทางวรรณคดีของอังกฤษกำลังถูกครอบงำโดยอิทธิพลทางวัฒนธรรมและความคิดของชาวฝรั่งเศสซึ่งมีบทบาทเป็น “ชนชั้นปกครอง” ของอังกฤษในเวลานั้น

หากพิจารณาถึงปรากฏการณ์ทางด้านวรรณกรรมในสมัยนอร์มันของอังกฤษ จะพบว่าแม้ว่าช่วงเวลาดังกล่าวจะไม่ใชยุคแรกของวิวัฒนาการทางวรรณคดีอังกฤษก็ตาม เนื่องจากผู้คนทั่วไปต่างรับรู้กันว่าสมัยแองโกล-แซกซอน (Anglo-Saxon period) เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติและประวัติศาสตร์วรรณคดีอังกฤษ แต่หากมองถึงภาพรวมของการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมลายลักษณ์อักษรของอังกฤษ จะพบได้ว่าสมัยนอร์มันเป็นช่วงเวลาที่ปรากฏการณ์ทางวรรณกรรมโดดเด่นไม่น้อยไปกว่ายุคอื่น แน่นอนว่าฝรั่งเศสเป็นผู้ที่มีบทบาทอยู่เบื้องหลังความก้าวหน้าทางวรรณกรรมของอังกฤษในช่วงเวลานั้นโดยแท้จริง

การที่ฝรั่งเศสเป็นผู้มีบทบาทในการสร้างรูปแบบทางวัฒนธรรมใหม่ๆ ให้กับชาวอังกฤษ รวมถึงวัฒนธรรมด้านวรรณกรรมเป็นเพราะชัยชนะของฝรั่งเศส ทำให้ฝรั่งเศสอยู่ในฐานะ “กลุ่มชนชั้นปกครอง” ของอังกฤษ อำนาจที่เหนือกว่าของฝรั่งเศสนี้เองที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวอังกฤษในหลายมิติในช่วงที่อังกฤษอยู่ภายใต้การครอบครองของฝรั่งเศส ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมหลายอย่างล้วนเกิดขึ้นจากการที่ผู้ปกครองชาวฝรั่งเศสต้องการจัดรูปแบบทางสังคมและวัฒนธรรมให้กับอังกฤษตามครลองที่ฝรั่งเศสปรารถนาให้เป็น ปรากฏการณ์ในลักษณะดังกล่าวนี้ นับเป็นเรื่องปกติที่ชนชั้นปกครองจากดินแดนอื่นได้กระทำกับผู้พ่ายแพ้ โดยการพยายามแผ่ขยายอำนาจทางวัฒนธรรมของตนในดินแดนแห่งใหม่ จนทำให้วัฒนธรรมของผู้พ่ายแพ้ตกอยู่ในฐานะเป็นรองไปโดยปริยาย

การครอบงำทางวัฒนธรรมด้านวรรณกรรมของฝรั่งเศสในสมัยนอร์มันที่เกิดจากการรับเอาอิทธิพลจากฝรั่งเศสซึ่งมีความก้าวหน้าทางวรรณกรรมเหนือกว่าอังกฤษได้มีส่วนสำคัญในการกำหนดลักษณะเฉพาะทางวรรณกรรมของอังกฤษในช่วงเวลานั้น ด้วยเหตุนี้ ภาพรวมของความสัมพันธ์ทางวรรณกรรมในยุคกลางระหว่างฝรั่งเศสกับอังกฤษจึงปรากฏในลักษณะ “ผู้มีความด้อยกว่าทางวัฒนธรรม” ได้รับอิทธิพลจาก “ผู้มีวัฒนธรรมที่เหนือกว่า” มากกว่าที่จะเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันดังที่ปรากฏให้เห็นในสมัยต่อมาแน่นอนว่าอังกฤษได้ตกอยู่ในฐานะเป็น “ผู้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรม” ในขณะที่ฝรั่งเศสมีบทบาทเป็น “ต้นแบบทางวัฒนธรรม” ให้กับอังกฤษ โดยอิทธิพลทางวรรณคดีที่ฝรั่งเศสมีให้กับการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมอังกฤษปรากฏในหลายลักษณะ ทั้งในด้านภาษา รูปแบบ โครงเรื่อง หรือแม้แต่เป็นที่มาของการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมแปลของอังกฤษจำนวนมาก

2. ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างฝรั่งเศสกับอังกฤษ

การศึกษาถึงอิทธิพลของฝรั่งเศสที่มีต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมของอังกฤษในสมัยนอร์มัน ผู้ศึกษาควรเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งสองในเวลานั้นเสียก่อน เนื่องจากการเข้าใจในประเด็นดังกล่าวจะทำให้ผู้ศึกษามองเห็นความสัมพันธ์โดยภาพรวมของประเทศอังกฤษกับการรับวัฒนธรรมจากฝรั่งเศสได้อย่างชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้การศึกษาในประเด็นดังกล่าวยังทำให้เข้าใจถึงภาพรวมของปรากฏการณ์ทางวรรณกรรมของอังกฤษว่าเหตุใดฝรั่งเศสจึงมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมของอังกฤษอย่างมาก สำหรับบทความนี้ ผู้เขียนเลือกนำเสนอเพียงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพัฒนาการทางด้านวรรณคดีเท่านั้น

วัฒนธรรมฝรั่งเศสได้เริ่มแผ่ขยายเข้าไปในอังกฤษอย่างเป็นรูปธรรมและกว้างขวางตั้งแต่สมัยนอร์มัน ในมุมมองของนักประวัติศาสตร์ สมัยนอร์มันได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1066 โดยถือเอาเหตุการณ์ในครั้งที่พระเจ้าวิลเลียมแห่งนอร์มันดี (William of Normandy) ได้ทำศึกชนะกษัตริย์ฮาโรลด์ กอดวินสัน (Harold Godwinson) ของอังกฤษ ในสมรภูมิแฮสติ้งส์ (Battle of Hastings) เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1066 (Grant, Kay, & Kerrigan, 2011, p. 70) การทำศึกในครั้งนี้ได้สิ้นสุดด้วยชัยชนะของฝรั่งเศสจนนำไปสู่การครอบครองอังกฤษของกษัตริย์เชื้อสายฝรั่งเศส อนึ่ง แม้ว่าอังกฤษจะอยู่ภายใต้การปกครองของกษัตริย์เชื้อสายฝรั่งเศสเป็นเวลาประมาณหนึ่งศตวรรษเท่านั้น แต่ตลอดระยะเวลาที่อังกฤษมีกษัตริย์เชื้อสายฝรั่งเศสเป็นผู้ปกครองตราบจนถึงการสิ้นสุดแห่งยุคกลาง อิทธิพลของฝรั่งเศสได้แผ่กระจายไปทั่วอังกฤษ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้นักประวัติศาสตร์หลายคนกำหนดช่วงเวลาตั้งแต่การเข้ามามีครอบครองอังกฤษของฝรั่งเศสจนถึงช่วงสิ้นสุดแห่งยุคกลางว่าเป็นสมัยนอร์มัน

หากพิจารณาย้อนกลับไปถึงปรากฏการณ์ในการแพร่กระจายอิทธิพลของฝรั่งเศสในสมัยนอร์มันจะพบว่าเมื่อชาวนอร์มันจากฝรั่งเศสเข้ามาครอบครองและมีบทบาทในการครอบงำทางวัฒนธรรมของอังกฤษ สังคมอังกฤษได้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในหลายมิติ โดยความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เห็นได้อย่างเด่นชัดประการหนึ่งคือการเกิดขึ้นของระบอบศักดินาสวามิภักดิ์ (feudalism) ซึ่งมีความรุ่งเรืองอยู่ในยุโรปอย่างกว้างขวางก่อนหน้านั้นแล้ว (Liu, 1979, p. 7) ในการนี้กษัตริย์จะทรงมอบที่ดินให้กับขุนนางเพื่อไปหาผลประโยชน์จากที่ดินที่ได้รับมอบสืบทอดไป ในขณะที่ขุนนางจะตอบแทนกษัตริย์ด้วยการให้บริการทางทหารด้วยความจงรักภักดี (McKay, 1963, p. 260) ในช่วงเวลาที่อังกฤษอยู่ภายใต้การปกครองของกษัตริย์ผู้มีสายเลือดฝรั่งเศส อังกฤษได้รับเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ จากฝรั่งเศสจนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงกับอังกฤษอย่างสำคัญ แม้ว่าการครอบครองอังกฤษของกษัตริย์ผู้มีสายเลือดฝรั่งเศสจะสิ้นสุดลงใน ค.ศ. 1154 ซึ่งถือเป็นเวลาเพียงไม่ถึงหนึ่งศตวรรษเท่านั้นที่อังกฤษอยู่ภายใต้การปกครองของกษัตริย์เชื้อสายฝรั่งเศส แต่อิทธิพลของฝรั่งเศสที่เกิดขึ้นในอังกฤษยังคงปรากฏอยู่อย่างต่อเนื่องเรื่อยมาตลอดจนสิ้นสุดยุคกลาง

ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของอังกฤษในสมัยนอร์มันที่มีผลต่อวิวัฒนาการทางด้านวรรณกรรมในเวลานั้นคือ เสถียรภาพของคริสต์ศาสนาซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวอังกฤษ การที่คริสต์ศาสนาได้แผ่อิทธิพลครอบคลุมไปยังการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมในสมัยนอร์มันซึ่งตรงกับยุคกลาง (the Middle Age) ทำให้กล่าวได้ว่างานวรรณกรรมที่เกิดขึ้นในยุคกลางของอังกฤษแทบทั้งหมดล้วนมีกลิ่นอายของหลักความเชื่อทางคริสต์ศาสนาทั้งสิ้น ความรุ่งเรืองของคริสต์ศาสนาในอังกฤษเป็นผลสืบเนื่องมาจากอิทธิพลความยิ่งใหญ่ขององค์การศาสนจักรในยุโรป การที่คริสต์ศาสนาได้กลายมาเป็นสถาบันที่มีความมั่นคงและกลายเป็นศูนย์รวมใจของผู้คนเป็นเพราะการล่มสลายของอาณาจักรโรมันซึ่งถูกรุกรานโดยพวกอนารยชนตั้งแต่

ค.ศ. 476 เป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่าในช่วงเวลานั้นสถาบันคริสต์ศาสนาเป็นเพียงสถาบันเดียวที่สามารถยืนหยัดและรักษาความเป็นระเบียบของสังคมไว้ได้ภายใต้การนำของพระสันตะปาปาแห่งกรุงโรม (กุลวดี มกรากิรมย์, 2558, น. 194-195) ปัจจัยที่ส่งเสริมให้คริสต์ศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากในเวลานั้นเป็นผลมาจากการที่ชาวอังกฤษและชาวยุโรปตะวันตกต่างยอมรับในความเชื่อแบบอุดมคติของคริสต์ศาสนาที่มุ่งให้ศาสนิกชนดำเนินชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่โลกนิรันดร์ของพระเจ้า เหตุนี้เองที่ทำให้ในบางครั้งสมัยกลางได้รับการรู้จักในฐานะเป็น “ยุคแห่งศรัทธา” (Age of Faith) ในขณะที่คนบางกลุ่มมองว่าการที่องค์กรคริสต์ศาสนามีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อวิถีชีวิตและความเชื่อของคนจนทำให้หลายคนไม่สามารถแสดงความเห็นต่างกับศาสนจักรได้ ช่วงเวลาดังกล่าวจึงถูกเรียกว่า “ยุคมืด” (Dark Age) ซึ่งเป็นการสื่อถึงความมืดบอดทางปัญญาที่ผู้คนไม่อาจคิดสิ่งใดนอกกรอบแนวคิดที่สถาปนาขึ้นโดยองค์กรศาสนจักร

อย่างไรก็ตามเมื่อเข้าสู่ช่วงปลายของสมัยนอร์มัน ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในอังกฤษยังคงเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในยุโรป กล่าวคืออำนาจขององค์กรศาสนจักรซึ่งเคยรุ่งเรืองและสามารถครอบงำวิถีชีวิตของผู้คนในโลกยุคกลางของทั้งยุโรปและอังกฤษต้องเผชิญกับความท้าทายต่างๆ จนกลายเป็น “ช่วงขาลง” ขององค์กรศาสนจักรอย่างต่อเนื่อง นักประวัติศาสตร์บางคนเรียกช่วงเวลาดังกล่าวว่า “ช่วงอับแสงของยุคกลาง” (The Waning of the Middle Ages) ในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดเหตุการณ์และปรากฏการณ์ทางสังคมที่สำคัญมากมาย โดยเฉพาะการเกิดขึ้นของสมาคมวิชาชีพ (guild) ซึ่งเป็นองค์กรอันเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่มียุทธศาสตร์ทางอาชีพเดียวกันมารวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะปกป้องสมาคมวิชาชีพของตนและเพื่อวัตถุประสงค์ทางสังคม (Burgess, 1978, pp. 52-53) ทั้งนี้สมาคมวิชาชีพได้กลายเป็นจุดกำเนิดของสหภาพแรงงานในปัจจุบัน ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับสมาคมวิชาชีพคือการเข้ามามีบทบาทต่อการวรรณคดีของยุโรปและอังกฤษในยุคกลางอย่างมาก นอกจากนี้ปรากฏการณ์ทางสังคมในช่วงยุคกลางตอนปลายยังเห็นได้จากการเติบโตของเมืองต่างๆ ซึ่งเป็นพัฒนาการทางสังคมที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากช่วงเวลาก่อนหน้านี้ ปรากฏการณ์ต่างๆ ยังได้ส่งผลให้ระบบศักดินาสวามิภักดิ์ถูกลดความสำคัญลงไปเรื่อยๆ

ปรากฏการณ์ทางสังคมที่สำคัญอีกประการหนึ่งในช่วงปลายสมัยนอร์มันที่มีผลต่อปรากฏการณ์ทางด้านวัฒนธรรมของอังกฤษและยุโรปคือการเกิดขึ้นของแท่นพิมพ์ซึ่งประดิษฐ์ขึ้นโดยโจฮันเนส กูเตนเบิร์ก (Johannes Gutenberg) ถือเป็นนวัตกรรมสำหรับการผลิตจำนวนมากในแต่ละครั้งภายในระยะเวลาเพียงน้อยนิด ด้วยเหตุนี้ราคาของหนังสือจึงถูกลดลงมากกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต หนังสือได้กลายเป็นสินค้าที่คนทั่วไปเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น การเกิดขึ้นของแท่นพิมพ์ได้กลายเป็นจุดเปลี่ยนทางสังคมที่ทำให้ผู้คนมีแนวโน้มเข้าสู่ภาวะการอ่านออก-เขียนได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งนั่นย่อมหมายถึงเค้าลางของความก้าวหน้าทางวรรณกรรมทั้งในยุโรปและอังกฤษ อนึ่ง แม้การเกิดขึ้นของหนังสือจะมีข้อจำกัดเป็นอย่างมากในช่วงแรกของการเกิดขึ้นของแท่นพิมพ์ (Lindblad, 2016, p. 217) การเกิดขึ้นของนวัตกรรมทางการพิมพ์ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิวัติภูมิปัญญาในสมัยต่อมา

การสิ้นสุดของสมัยนอร์มันซึ่งตรงกับการสิ้นสุดของยุคกลางถือเอาช่วงเวลาเดียวกันกับการสิ้นสุดของประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยกลาง เมื่อคริสโตเฟอร์ โคลัมบัส (Christopher Columbus) ได้ค้นพบทวีปอเมริกาใน ค.ศ. 1492 (Boyer, 2012, p. 3) การสิ้นสุดสมัยกลางเป็นเวลาเดียวกันกับที่โลกตะวันตกและตะวันออกกลายเป็นโลกเดียวกัน การสิ้นสุดสมัยนอร์มันยังเป็นจุดเปลี่ยนผ่านระหว่างประวัติศาสตร์ยุคกลางกับประวัติศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นักมนุษยนิยมและลัทธิมนุษยนิยมเกิดขึ้น ชาวตะวันตกเริ่มสนใจวิชาศิลปศาสตร์เพื่อปลดปล่อยจิตวิญญาณของมนุษย์ให้เป็นอิสระจากการควบคุมของศาสนจักร รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้คนหันมาสนใจงานด้าน

ศิลปวิทยาการแขนงต่าง ๆ ของกรีกและโรมัน จนกลายเป็นการเริ่มต้นของยุคแห่งการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ขึ้นในที่สุด ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนไปนี้ยังส่งผลต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมทั้งในส่วนของรูปแบบและเนื้อหาอย่างสำคัญ

3. อิทธิพลของภาษาฝรั่งเศสที่มีต่อภาษาอังกฤษ

ในการศึกษาถึงอิทธิพลของฝรั่งเศสที่มีต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมของอังกฤษ ผู้ศึกษามักให้ความสนใจกับปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดขึ้นในอังกฤษควบคู่ไปด้วยเสมอ การรับอิทธิพลทางภาษาฝรั่งเศสของชาวอังกฤษเป็นผลกระทบโดยตรงจากการเข้ามาถือครองอังกฤษของชาวฝรั่งเศส ในการนี้ภาษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการสร้างสรรค์งานวรรณกรรม โดยภาษาได้ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรมกับผู้เสพงานวรรณกรรมเข้าไว้ด้วยกันอย่างแนบแน่น การศึกษาปรากฏการณ์ว่าด้วยอิทธิพลทางภาษาของชาวฝรั่งเศสที่มีต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมของอังกฤษในสมัยนอร์มันจึงเป็นสิ่งสำคัญประการแรก ที่ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์วรรณคดีอังกฤษสมัยนอร์มันควรทำความเข้าใจเสียก่อน เพราะการศึกษาในประเด็นดังกล่าวเป็นเสมือนเครื่องมือชิ้นสำคัญที่ช่วยอธิบายให้เห็นอิทธิพลของฝรั่งเศสที่มีต่อวรรณคดีอังกฤษได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ในช่วงเวลาที่อังกฤษตกอยู่ภายใต้การครอบครองของชาวนอร์มันนับเป็นช่วงแรกของการรับอิทธิพลทางภาษาจากฝรั่งเศสอย่างเป็นทางการครั้งแรกในประวัติศาสตร์ภาษาอังกฤษ การรับอิทธิพลดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อวิวัฒนาการทางภาษาอังกฤษสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้ชี้ว่าเมื่อฝรั่งเศสเข้ามาครอบครองอังกฤษ ชนชั้นปกครองชาวฝรั่งเศสได้นำเอาภาษาจากมาตุภูมิของตนเข้ามายังดินแดนแห่งใหม่ที่พวกเขาเข้ามาถือครอง ในช่วงเวลานั้นภาษาฝรั่งเศสได้อยู่ในฐานะภาษาของชนชั้นปกครอง ปรากฏการณ์ในครั้งนั้นจึงเป็นจุดเริ่มต้นการแทรกซึมของภาษาฝรั่งเศสในภาษาอังกฤษอย่างจริงจัง

การที่ชาวฝรั่งเศสเข้ามาครอบครองอังกฤษไม่เพียงแต่จะทำให้สถานะของภาษาฝรั่งเศสกลายเป็นภาษาของราชสำนัก การเข้ามามีอิทธิพลเหนืออังกฤษของพวกนอร์มันยังทำให้ภาษาอังกฤษตกอยู่ในฐานะเป็นภาษาของชนชั้นล่างไปโดยปริยาย อนึ่ง ปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดขึ้นอีกประการในช่วงเวลานั้นคือการผสมผสานกันระหว่างภาษาฝรั่งเศสของชนชั้นปกครองกับภาษาอังกฤษของสามัญชนจนทำให้เกิดภาษาอังกฤษที่มีลักษณะเฉพาะขึ้นที่เรียกว่า “ภาษาอังกฤษแบบนอร์มัน” (Norman English) อาจกล่าวได้ว่าแม้ภาษาฝรั่งเศสจะเป็นภาษาของชนชั้นปกครองแต่ก็ใช่ว่าอิทธิพลของภาษาฝรั่งเศสจะมีอยู่แต่ในกลุ่มชนชั้นปกครองเชื้อสายฝรั่งเศสเท่านั้น หากแต่ยังได้แทรกซึมอยู่ในภาษาของชาวอังกฤษมากขึ้นอย่างต่อเนื่องอีกด้วย ดังจะพบได้จากการที่ชาวอังกฤษได้รับเอาคำศัพท์จากภาษาฝรั่งเศสมาไว้ในภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันของพวกเขาจำนวนมาก ภาษาฝรั่งเศสที่นำมาใช้จนต่อมากลายเป็นภาษาของชาวอังกฤษสามารถจำแนกได้หลายหมวดหมู่ตั้งแต่ภาษาทางการจนถึงภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างกลุ่มคำที่รับเอามาจากภาษาฝรั่งเศส เช่น castle, chimney, court, judge, officer, soldier, tower, ฯลฯ (Gordon, 1964, pp. 36-37)

การรับอิทธิพลทางภาษาจากฝรั่งเศสไม่ได้เกิดขึ้นในลักษณะของการรับเอาคำศัพท์ใหม่มาไว้ในภาษาอังกฤษเท่านั้น หากแต่อิทธิพลทางภาษาของชาวนอร์มันจากฝรั่งเศสที่มีต่อภาษาอังกฤษยังนำไปสู่การพัฒนาคำศัพท์ที่มีอยู่แล้วในภาษาอังกฤษเพื่อให้เกิดทางเลือกในการใช้คำมากยิ่งขึ้น เช่น มีการเพิ่มเติมคำว่า “construct” จากเดิมที่มีอยู่เพียงคำว่า “build” มีการเพิ่มเติมคำว่า “inquire” จากเดิมที่มีอยู่เพียงคำว่า “ask” มีการเพิ่มเติมคำว่า “commence” จากเดิมที่มีอยู่เพียงคำว่า “begin” เป็นต้น นอกจากนี้การเกิดขึ้นของคำศัพท์ใหม่ภายใต้การรับอิทธิพลทางภาษาจากฝรั่งเศสไม่เพียงแต่เกิดจากการรับคำศัพท์จากภาษาฝรั่งเศสโดยการนำมาเป็นทางเลือกการใช้คำในภาษาทางการของชาวอังกฤษเท่านั้น หากแต่ยังมีการเพิ่มเติมคำศัพท์ใหม่เพื่อให้รายละเอียดที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากตัวอย่างคำศัพท์ในหมวดหมู่อาหารการกินต่าง ๆ เช่น คำว่า bacon, beef, mutton, veal, sausage, ฯลฯ (Liu, 1979, p. 7) การรับอิทธิพลทางภาษาที่เกิดขึ้นในสมัยนอร์มันจึงเป็นเสมือนเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมและความก้าวหน้าทางวิทยาการที่เหนือกว่าของฝรั่งเศสซึ่งอังกฤษยังคงมีความเป็นรองอย่างชัดเจน อิทธิพลทางภาษาดังกล่าวจึงถือเป็นเรื่องปกติของชาติซึ่งมีอารยธรรมที่สูงส่งกว่าจะมีวัฒนธรรมทางด้านภาษาที่เหนือกว่าและสามารถสร้างวิวัฒนาการทางด้านภาษาให้กับชาติที่ตนเองเข้าไปครอบครอง

วิวัฒนาการทางภาษาที่อังกฤษได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศสในสมัยนอร์มันไม่เพียงแต่จะเกิดขึ้นจากการนำเอาคำในภาษาฝรั่งเศสเข้ามาไว้ในภาษาอังกฤษเท่านั้น หากยังมีการรับเอาคำจากภาษาละตินมาไว้ในภาษาอังกฤษอีกด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะว่าภาษาฝรั่งเศสมีพื้นฐานมาจากภาษาละติน นอกจากนี้ในยุคแห่งการถือครองอังกฤษของพวกนอร์มัน ภาษาละตินยังมีบทบาทในฐานะของภาษาสำหรับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การศึกษาและการจดบันทึกเอกสารทางราชการต่าง ๆ ภาษาละตินที่ปรากฏอยู่ในภาษาอังกฤษสามารถเห็นได้จากคำศัพท์ทางวิชาการจำนวนมาก เช่น conviction, equator, implement, memorandum, legitimate ฯลฯ จากปรากฏการณ์ในลักษณะดังกล่าวนี้จึงกล่าวได้ว่าภาษาละตินที่เข้ามามีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของภาษาอังกฤษในสมัยกลางล้วนเป็นผลจากการเข้ามาของพวกนอร์มันทั้งสิ้น (Julius, 2006, p. 1) แน่นนอนว่าฝรั่งเศสยังคงอยู่เบื้องหลังการรับอิทธิพลจากภาษาละตินมายังภาษาอังกฤษ ปรากฏการณ์ทางภาษาดังกล่าวจึงเป็นการยืนยันให้เห็นถึงอิทธิพลของฝรั่งเศสที่มีต่อวิวัฒนาการทางภาษาของชาวอังกฤษอย่างแท้จริง

หากพิจารณาถึงภาพรวมของปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดขึ้นในสมัยนอร์มันอาจสรุปได้ว่าในช่วงเวลาที่อังกฤษถูกครอบงำด้วยวัฒนธรรมทางภาษาแบบฝรั่งเศสของชาวนอร์มัน ภาษาฝรั่งเศสได้รับการยอมรับว่าเป็นภาษาของชนชั้นปกครองและเป็นต้นแบบของการใช้ภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตามในความรู้สึกของคนอังกฤษส่วนใหญ่ยังเต็มไปด้วยสำนึกในความเป็นอังกฤษของตน ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถพบได้จากการที่ชนชั้นสูงของอังกฤษนิยมส่งลูกหลานของตนให้เรียนหนังสือในโรงเรียนที่สอนด้วยภาษาอังกฤษ ในขณะที่เดียวกันก็พบว่าภาษาฝรั่งเศสถูกนำมาสอนเป็นภาษาต่างประเทศมากกว่าจะเป็นภาษาที่ใช้สอนในโรงเรียน ปฏิบัติทางใจของชาวอังกฤษที่มีต่อภาษาของชาวฝรั่งเศสปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนผ่านการตระหนักในความเป็นคนอังกฤษของพวกเขา โดยเฉพาะในช่วงปลายยุคกลางหลังเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ การเกิดขึ้นของสงครามร้อยปี (The Hundred Years War ค.ศ. 1337-1453) และการแพร่ระบาดของความตายสีดำ (The Black Death ค.ศ. 1348-1351) โดยแต่ละเหตุการณ์มีรายละเอียดโดยสังเขปดังต่อไปนี้

การเกิดขึ้นของสงครามร้อยปีระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสมีมูลเหตุมาจากความขัดแย้งในการครอบครองดินแดนของกษัตริย์ทั้งสองประเทศ และมีผลต่อการกลับมามีบทบาทของภาษาอังกฤษอีกครั้ง การทำสงครามต่อเนื่องเป็นเวลานานได้ก่อให้เกิดความรู้สึกรักชาติ (patriotism) และความรู้สึกชาตินิยม (nationalism) ในหมู่

ทหารและประชาชนชาวอังกฤษที่ได้อ้อมมือกันต่อสู้กับฝรั่งเศส การทำสงครามกับฝรั่งเศสอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาร้อยปีได้กลายเป็นเครื่องบ่มเพาะความไม่พอใจต่อฝรั่งเศสรวมถึงความคิดของคนอังกฤษที่ว่าภาษาฝรั่งเศสคือ “ภาษาของศัตรู” ส่งผลให้ภาษาอังกฤษกลับมาเป็นที่นิยมและมีบทบาทในสังคมมากขึ้น (McIntyre, 2009, p. 14)

นอกจากสงครามร้อยปีแล้ว การระบาดของกาฬโรคหรือที่เรียกกันว่า “ความตายสีดำ” เป็นอีกสาเหตุสำคัญที่ทำให้ภาษาอังกฤษกลับมามีบทบาทในสังคมอีกครั้ง ในส่วนของผลกระทบต่อวิวัฒนาการของภาษาอังกฤษจะพบว่าความตายสีดำได้คร่าชีวิตของชนชั้นสูงซึ่งเป็นผู้รู้และใช้ภาษาฝรั่งเศสไปเป็นจำนวนมาก จำนวนของผู้ที่เหลือรอดจากภัยการระบาดของกาฬโรคส่วนใหญ่คือกลุ่มชนชั้นล่างของสังคมอย่างพวกชาวไร่ ชาวนาซึ่งใช้ภาษาอังกฤษ การที่ชนชั้นสูงซึ่งใช้ภาษาฝรั่งเศสเสียชีวิตลงไปเป็นจำนวนมากทำให้บทบาทของภาษาฝรั่งเศสลดลงตามจำนวนของผู้ใช้ที่ลดลงไปด้วย ในขณะเดียวกันภาษาอังกฤษของชนชั้นล่างในสังคมก็ได้กลับมามีบทบาทมากขึ้นอีกครั้ง ยิ่งไปกว่านั้นการที่นักบวชซึ่งสามารถใช้ภาษาละตินในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเสียชีวิตลงไปเป็นจำนวนมาก เปิดโอกาสให้พวกฆราวาสที่พูดภาษาอังกฤษเข้ามาทำหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมแทน ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสาเหตุให้ภาษาอังกฤษได้กลับมามีบทบาทในการประกอบพิธีกรรมอีกครั้ง อาจกล่าวได้ว่าในด้านมืดที่เกิดขึ้นกับมนุษยชาติในช่วงการระบาดของความตายสีดำได้มีส่วนทำให้สถานะของภาษาอังกฤษกลับมามีแสงสว่างอีกครั้งหนึ่ง

แม้ชาวอังกฤษจะพอใจภาษาของชาวฝรั่งเศสหรือไม่ก็ตาม แต่อิทธิพลของภาษาฝรั่งเศสที่เข้ามาในสมัยนอร์มันได้ฝังลึกและผสมผสานอย่างกลมกลืนกับภาษาของชาวอังกฤษ จนทำให้คำศัพท์ของภาษาฝรั่งเศสได้กลายเป็นคำยืมที่มีการใช้อย่างแพร่หลายมาตราบจนปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าฝรั่งเศสเป็นชาติที่มีอิทธิพลต่อภาษาของชาวอังกฤษ เหตุผลเดียวกันนี้ทำให้ฝรั่งเศสกลายเป็นชาติที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานวรรณคดีของอังกฤษในช่วงเวลานั้นอย่างชัดเจน

4. อิทธิพลของฝรั่งเศสที่มีต่อวรรณกรรมอังกฤษ

หากเปรียบเทียบปรากฏการณ์ด้านวรรณกรรมระหว่างฝรั่งเศสกับอังกฤษในสมัยนอร์มันจะพบว่าฝรั่งเศสมีความเจริญก้าวหน้าด้านวรรณกรรมเหนือกว่าอังกฤษเป็นอย่างมาก ความเหนือกว่าด้านวรรณกรรมของฝรั่งเศสทำให้อิทธิพลด้านวรรณกรรมของฝรั่งเศสเข้ามาครอบงำโลกวรรณกรรมของอังกฤษอย่างชัดเจน อาจกล่าวได้ว่าการที่ชาวนอร์มันเข้ามาปกครองและเผยแพร่วัฒนธรรมฝรั่งเศสทำให้อังกฤษเกิดปรากฏการณ์ด้านวรรณกรรมที่สำคัญหลายมิติ หากเปรียบเทียบงานวรรณกรรมของทั้งสองประเทศกับการชมภาพยนตร์แล้วงานวรรณกรรมของภาษาอังกฤษสมัยนั้นอาจเปรียบได้เพียงกับภาพยนตร์ขาวดำ ในขณะที่งานวรรณกรรมของฝรั่งเศสเป็นภาพยนตร์สีที่น่าตื่นตาตื่นใจมากกว่า จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่พัฒนาการทางวรรณกรรมอังกฤษในสมัยนอร์มันเป็นไปตามอิทธิพลทางวรรณกรรมที่ได้รับมาจากชาวนอร์มัน ทั้งในส่วนของการใช้ภาษา รูปแบบและขนบในการประพันธ์งานวรรณกรรม

เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลทางวรรณกรรมที่ฝรั่งเศสมีต่ออังกฤษในสมัยนอร์มัน จะพบว่าอิทธิพลของฝรั่งเศสที่เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมประการแรกคือการที่กษัตริย์พระองค์ใหม่ซึ่งเป็นชาวฝรั่งเศสได้เข้ามามีส่วนทำให้การสร้างสรรค์งานวรรณกรรมเกิดขึ้น เห็นได้จากการเกิดขึ้นของงานวรรณกรรมชิ้นสำคัญอย่าง

Doomsday Book แม้ว่าการสร้างสรรคงานวรรณกรรมชิ้นนี้จะเกิดขึ้นจากพระราชประสงค์ของพระองค์ซึ่งไม่ได้เป็นการสร้างสรรคงานวรรณกรรมที่รุ่มรวยด้วยลักษณะทางวรรณศิลป์ตามความเข้าใจของคนทั่วไปก็ตาม แต่งานสร้างสรรค์ภายใต้พระราชบัญชาดังกล่าวได้กลายเป็นเอกสารชิ้นสำคัญทางประวัติศาสตร์และเป็นงานวรรณคดีชิ้นสำคัญของยุค ตามประวัติศาสตร์วรรณคดีอังกฤษที่ว่า *Doomsday Book* เกิดขึ้นจากพระราชประสงค์ของกษัตริย์วิลเลียมที่ทรงต้องการทราบถึงจำนวนรายการทรัพย์สินต่างๆ ในดินแดนแห่งใหม่

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ชี้ว่าหลังจากที่กษัตริย์วิลเลียมทำศึกชนะอังกฤษและขึ้นครองราชบัลลังก์อังกฤษ พระองค์ทรงประกาศยึดที่ดินในอังกฤษทั้งหมดเป็นพระราชสมบัติของพระองค์ ในการนี้พระองค์ได้ทรงโปรดให้เจ้าของที่ดินเดิมเป็นวัสซัล (vassal) หรือผู้รับมอบที่ดินเพื่อใช้หาประโยชน์ในที่ดินที่ทรงพระราชทานต่อไป ในขณะที่เดียวกันกษัตริย์วิลเลียมทรงมอบที่ดินบางส่วนให้พวกนักรบนอร์มันซึ่งติดตามพระองค์มาจากฝรั่งเศส การที่พระองค์ยกกรรมสิทธิ์ที่ดินให้กับเหล่าขุนนางทั้งหลายกลายเป็นจุดเริ่มต้นของระบอบศักดินาสวามิภักดิ์ (feudal system) ในอังกฤษ (Burgess, 1978, p. 3) หลังจากขึ้นครองราชบัลลังก์อังกฤษ กษัตริย์วิลเลียมทรงต้องการเพิ่มพระราชทรัพย์ในท้องพระคลัง ดังนั้นพระองค์จึงทรงบัญชาให้สำรวจทรัพย์สินในที่ดินทั่วราชอาณาจักร พร้อมกับให้นำข้อมูลที่ได้ไปจัดทำเป็นแบบบัญชีรายการ (inventory) เพื่อถวายรายงานให้พระองค์ทรงทราบ ด้วยเหตุนี้ *Doomsday Book* จึงกลายเป็นเอกสารชิ้นสำคัญทางประวัติศาสตร์ของอังกฤษในสมัยนอร์มัน อีกทั้งยังเป็นเครื่องยืนยันให้เห็นถึงอิทธิพลของชนชั้นปกครองเชื้อสายฝรั่งเศสที่มีต่อการสร้างสรรค์วรรณกรรมของอังกฤษอย่างชัดเจน

อิทธิพลทางวรรณกรรมจากฝรั่งเศสยังสามารถพบได้จากการรับเอารูปแบบงานวรรณกรรมอย่างบทละคร (play) เข้ามาในอังกฤษซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์วรรณคดีที่สำคัญยิ่งของอังกฤษ เนื่องจากก่อนที่ชาวนอร์มันจากฝรั่งเศสจะเข้ามาครอบครองอังกฤษ บทละครมีเฉพาะในยุโรปเท่านั้น การที่ชาวนอร์มันเข้ามาครอบครองอังกฤษและนำวัฒนธรรมจากดินแดนเดิมของตนเข้ามายังดินแดนแห่งใหม่ทำให้นักอังกฤษเริ่มรู้จักบทละครตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การปรากฏบทละครในอังกฤษไม่ได้เป็นเพียงเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์วรรณคดีอังกฤษเท่านั้น หากแต่มีความสำคัญกับประวัติศาสตร์วรรณคดียุโรปด้วย กล่าวคือสมัยนอร์มันซึ่งเป็นเวลาที่ชาวอังกฤษได้รู้จักกับบทละครเป็นครั้งแรกถือเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับการฟื้นฟูบทละครในประวัติศาสตร์วรรณคดีโลกอีกครั้ง เนื่องจากก่อนหน้านั้น การละครที่เคยเฟื่องฟูในยุโรปถูกห้ามในช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 10 เพราะศาสนจักรเห็นว่าการแสดงและการชมละครเป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักการทางศาสนา ยิ่งไปกว่านั้น การแสดงละครยังถูกมองเป็นการแสดงที่มีความไม่เหมาะสมแฝงอยู่ด้วยเสมอ อีกทั้งบางครั้งการแสดงละครได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการโจมตีผู้ที่มีความเชื่อตรงข้ามอีกด้วย อย่างไรก็ตามในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 10 ปรากฏการณ์การแสดงละครในยุโรปเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องจากการแสดงละครถูกมองว่าเป็นวิธีการที่ทำให้คนทั่วไปที่ไม่รู้จักภาษาละตินสามารถเข้าถึงเรื่องราวและคำสอนของคริสต์ศาสนาได้ดีมากยิ่งขึ้นและกลายเป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมมากขึ้นโดยลำดับ

หลังจากชาวฝรั่งเศสนำละครเข้ามาเผยแพร่ในอังกฤษ ละครได้กลายเป็นสื่อในการเผยแพร่หลักคำสอนทางศาสนาเป็นสำคัญ ละครที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นรู้จักในชื่อของ “ละครศาสนา” (religious play) และ “ละครอันศักดิ์สิทธิ์” (holy play) ลักษณะสำคัญของบทละครในสมัยนอร์มันสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนจากชื่อเรียกของบทละครประเภทต่างๆ ที่มักถูกเรียกโดยการเชื่อมโยงกับคริสต์ศาสนาเป็นสำคัญ เช่น ละครครอบรอบ (cycle play) หรือละครจักรวาล (universal play) ชื่อเรียกดังกล่าวเป็นการสื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมาว่าละครมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อต่างๆ ทางคริสต์ศาสนา เช่น การสร้างจักรวาลและโลกของพระเจ้า การ

กำเนิดอาดัมกับอีฟ การเสด็จมาประสูติบนโลกมนุษย์ของพระเยซู การสิ้นพระชนม์และการฟื้นคืนชีพของพระเยซู อาจกล่าวได้ว่าเรื่องราวต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นประวัติศาสตร์มนุษยชาติที่อิงความเชื่อทางศาสนาตามมโนทัศน์ของคนสมัยกลางทั้งสิ้น

นอกจากละครครอบรอบแล้ว อิทธิพลของฝรั่งเศสที่มีต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมประเภทละครยังสามารถเห็นได้จากการเกิดขึ้นของละครปาฏิหาริย์ (miracle play) ซึ่งเป็นละครศาสนาอีกประเภทหนึ่งที่มีความนิยมอย่างกว้างขวางในอังกฤษรวมถึงยุโรปในช่วงยุคกลาง ละครปาฏิหาริย์รู้จักในชื่อของ “ละครมรณสักขี” (martyr play) หรือ “ละครนักบุญ” (saint play) อีกด้วย ละครประเภทนี้มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวีรกรรมและความศรัทธาอันเหนียวแน่นของบรรดานักบุญต่างๆ ที่ได้ยอมสละชีวิตเพื่อปกป้องคริสต์ศาสนาและรักษาไว้ซึ่งความศรัทธาต่อพระเจ้า (Burgess, 1978, pp. 52-53)

การจัดแสดงละครปาฏิหาริย์ซึ่งเป็นผลมาจากการรับอิทธิพลจากฝรั่งเศสเกี่ยวข้องกับสมาคมวิชาชีพ เช่นเดียวกับละครครอบรอบ โดยสมาคมวิชาชีพแต่ละกลุ่มจะเลือกแสดงประวัติของนักบุญที่มีความเกี่ยวข้องกับวิชาชีพของตน ด้วยสมาชิกของสมาคมวิชาชีพมีความเชื่อว่านักบุญประจำสมาคมวิชาชีพที่พวกเขานับถือจะคอยคุ้มครองรักษาสมาคมวิชาชีพของตน ด้วยเหตุนี้สมาคมหมอฟันจึงจัดแสดงเรื่องราวของนักบุญอโพลโลเนีย (St. Apollonia) ซึ่งเป็นนักบุญผู้พิทักษ์กลุ่มวิชาชีพหมอฟัน จากการที่ท่านถูกทรมานด้วยการจับถอนฟันที่ละซี่ (กุลวดี มกรภิรมย์, 2558, น. 250-251) ในขณะที่สมาคมช่างทำเสื้อเกราะจัดแสดงเรื่องราวของนักบุญจอร์จแห่งโคปาโตเซีย (St. George of Cappadocia) จากการที่ท่านเป็นทหารมหาดเล็กซึ่งได้รับคำสั่งจากกษัตริย์ไดโอคลีเซียน (Diocletian) ในการกำจัดคริสต์ศาสนิกชนทั่วจักรวรรดิโรมัน แต่ท่านได้ปฏิเสธการปฏิบัติตามคำสั่งจนเป็นเหตุให้ท่านถูกทรมานและเสียชีวิตลงในที่สุด

นอกจากละครศาสนาที่สำคัญทั้งสองประเภทข้างต้นแล้ว ในสมัยนอร์มันของอังกฤษยังมีละครศาสนาอีกประเภทหนึ่งซึ่งเป็นผลจากการเข้ามามีครอบครองของฝรั่งเศส นั่นคือ “ละครสอนศีลธรรม” (morality play) ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้วัตถุประสงค์ของการสอนผู้ชมด้วยหลักธรรมทางศาสนา ผู้เขียนบทละครจะสร้างตัวละครให้เป็นบุคลาธิษฐาน (personification) ของนามธรรมต่างๆ เช่น ความงาม (beauty) กรรมาดี (good deeds) ความเกลียดชัง (hatred) สัจจะ (truth) ความพยาบาท (revenge) ความโลภ (greed) เป็นต้น (Thornley & Roberts, 1996, p. 21) ในบางครั้งเนื้อเรื่องของละครสอนศีลธรรมเป็นการแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างความดีกับความชั่วโดยตัวละครมักถูกนำเสนอผ่านลักษณะแบบอุปมานิทัศน์ (allegory) ซึ่งเป็นการใช้สัญลักษณ์แทนการสื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา (Liu, 1979, p. 49)

หากพิจารณาจากประวัติศาสตร์วรรณคดีอังกฤษจะพบว่าบทละครสอนศีลธรรมที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของอังกฤษในยุคกลางคือ *Everyman* ประพันธ์โดยนักเขียนนิรนาม กล่าวกันว่าบทละครสอนศีลธรรมเรื่องนี้ได้รับอิทธิพลมาจากบทละครของดัตช์เรื่อง *Elckerlij* ของปีเตอร์ แวน ดีสต์ (Peter van Diest) อีกทอดหนึ่ง (Thomas & Creg, 2012, p. 93) *Everyman* เป็นการบอกเล่าเรื่องราวของของตัวละครเอกคือ Everyman ซึ่งเป็นตัวแทนของมนุษย์ทุกคนบนโลก Everyman ได้รับแจ้งจาก Death ให้เดินทางไปเฝ้าพระเจ้าเป็นเจ้า Everyman พยายามหาผู้ที่จะไปเป็นเพื่อนกับตน แม้ว่า Everyman จะมีมิตรจำนวนมาก เช่นมิตรที่ชื่อ Knowledge ซึ่งเป็นบุคลาธิษฐานของความรู้ มิตรที่ชื่อ Goods ซึ่งเป็นบุคลาธิษฐานของการครอบครองทรัพย์สินต่างๆ เป็นต้น ทว่าไม่มีใครยอมเดินทางร่วมไปกับเขาเลย มีแต่เพียง Good Deeds ซึ่งเป็นบุคลาธิษฐานของการทำความดีที่ Everyman ได้สั่งสมไว้ในอดีตเท่านั้นที่ยอมติดตามเขาไป (Liu, 1979, p. 49) Good Deeds เป็นบุคคลเพียงคนเดียว

ที่ช่วยแก้ต่างให้เขาในยามที่ต้องเผชิญกับการพิพากษาของพระเจ้าในวัณสันโลก ดังจะสามารถพบได้จากเนื้อความจากบทวรรณกรรมตอนหนึ่ง (กุลวดี มกรากิรมย์, 2558, น. 255)

- Everyman: Me think, alas, that I must be gone
To make my reckoning and my debts pay,
For I see my time is nigh spent away.
Take example, all ye that this do hear or see,
How they that I loved best do forsake me,
Except my Good Deeds that bideth truly.
- Good Deeds: All earthly things is but vanity:
Beauty, Strength, and Discretion do man forsake,
Foolish friends, and kinsmen, that fair spake-
All fleeth save Good deeds, and that am I.
- Everyman: Have mercy on me, God most mighty; And stand
By me, thou mother and maid, holy Mary.
- Good Deeds: Fear not; I will speak for thee.

บทละครเรื่อง *Everyman* ถือเป็นละครสอนศีลธรรมที่มีชื่อเสียงที่สุดในสมัยนอร์มันและเป็นตัวอย่างในการใช้อุปมานิทัศน์ในงานวรรณกรรมได้เป็นอย่างดี แน่หนว่าปรากฏการณ์ด้านการละครของอังกฤษดังกล่าวนี้เป็นผลจากการเข้ามาของชาวนอร์มันจากฝรั่งเศสทั้งสิ้น อนึ่ง การรับอิทธิพลด้านละครศาสนาซึ่งมีฝรั่งเศสเป็นเบื้องหลังมีความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดในช่วงปลายยุคกลาง เนื่องจากการปรากฏของละครทางโลกมากขึ้นเป็นที่ชัดเจนว่าละครทางโลกได้กลายเป็นสิ่งที่ “ต้องจจริต” ของผู้คนมากกว่าละครศาสนา เป็นเหตุให้ความนิยมในละครศาสนาลดน้อยลงไปโดยลำดับ อย่างไรก็ตาม แม้ทิศทางของพัฒนาการด้านบทละครของอังกฤษในช่วงปลายยุคกลางจะเปลี่ยนไป แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าพัฒนาการทางด้านวรรณกรรมทั้งหมดล้วนมีฝรั่งเศสเป็นกลไกสำคัญทั้งสิ้น

นอกจากงานวรรณกรรมประเภทบทละครแล้ว อิทธิพลทางวรรณกรรมจากฝรั่งเศสที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการรับเอารูปแบบทางกวีนิพนธ์ที่ชื่อ “ลำนำนิทาน” (ballad) งานวรรณกรรมประเภทนี้เป็นการประพันธ์บทกวีนิพนธ์ในลักษณะของนิทานพื้นบ้านโดยมีจุดมุ่งหมายสำหรับใช้ในการขับร้องเพื่อสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ฟังเป็นสำคัญ (Baldick, 2008, p. 32) ลำนำนิทานเป็นรูปแบบงานวรรณกรรมที่สามารถพบได้ทั่วไปในยุโรปในช่วงยุคกลาง อีกทั้งได้รับความนิยมในสมัยนั้นเป็นอย่างยิ่ง หากพิจารณาถึงธรรมชาติของลำนำนิทานแล้วจะพบว่าวรรณกรรมประเภทนี้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมอังกฤษในสมัยนอร์มันรวมถึงสังคมยุโรปในช่วงเวลาเดียวกันซึ่งคนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถอ่าน-เขียนได้ จึงเป็นที่เข้าใจได้ว่าเหตุใดลำนำนิทานจึงได้รับความนิยมในอังกฤษและในยุโรปในช่วงเวลานั้นเป็นอย่างมาก

นอกจากตัวอย่างงานวรรณกรรมประเภทต่างๆ ที่กล่าวมาทั้งหมด งานวรรณกรรมอีกประเภทซึ่งเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในสมัยนอร์มันคือ “นิยายวีรคติ” (romance) งานวรรณกรรมประเภทนี้ปรากฏให้เห็นทั้งในรูปแบบร้อยแก้วและร้อยกรอง นิยายวีรคตินับเป็นหลักฐานสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์และอิทธิพลของฝรั่งเศสที่มีต่อวิวัฒนาการทางวรรณกรรมของอังกฤษ คำว่า “นิยายวีรคติ” เป็นคำที่ใช้เรียก

วรรณกรรมภาษาฝรั่งเศสซึ่งมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับวีรกรรมของเหล่าอัศวิน ก่อนที่คำวานิยายวีรคติจะขยายขอบข่ายของความหมายให้กว้างมากขึ้นโดยครอบคลุมไปถึงเรื่องราวเกี่ยวกับอัศวินโดยไม่ได้จำกัดว่าจะเขียนขึ้นด้วยภาษาใดก็ตาม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545, น. 371)

อิทธิพลของฝรั่งเศสที่มีต่อโลกรวมของอังกฤษในสมัยนอร์มันยังเกิดจากการสร้างสรรคงานวรรณกรรมแปลอีกจำนวนมาก ตัวอย่างงานวรรณกรรมแปลจากภาษาฝรั่งเศสที่น่าสนใจและได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษคือ *Handlyng Synne* ผู้แปลคือรอเบิร์ต แมนนิง (Robert Mannyng) แปลไว้เมื่อ ค.ศ. 1300 *Handlyng Synne* มีเนื้อหาเกี่ยวกับเส้นทางการเกิดขึ้นของบาป ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอออกมาทั้งในรูปของการเสียดสี การแสดงอารมณ์ขัน และการสั่งสอนศีลธรรมในคราวเดียวกัน

อิทธิพลของฝรั่งเศสที่มีต่อการสร้างสรรค์ทางวรรณกรรมของอังกฤษยังเกิดขึ้นจากการเติมแต่งกลั่นอายความเป็นฝรั่งเศสไว้ในงานวรรณกรรมของชาวอังกฤษด้วย เมื่อชาวนอร์มันมาครอบครองอังกฤษ พวกเขาเกิดความหลงใหลในเรื่องราวของกษัตริย์อาร์เทอร์ของชาวอังกฤษ ต่อมาชาวฝรั่งเศสที่มาตั้งถิ่นฐานในอังกฤษได้ยกย่องให้เป็นวีรบุรุษของตนเช่นกัน ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถพบได้จากตัวอย่างงานวรรณกรรมของเครเตียง เดอ ทรัว (Chretien des Troyes) กวีชาวฝรั่งเศสผู้มีชื่อเสียงในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 12 ได้แต่งเรื่องกษัตริย์อาร์เทอร์ให้มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากตำนานของกษัตริย์อาร์เทอร์ในสำนวนอื่นๆ โดยเขาได้นำเสนอให้อาร์เทอร์เป็นอัศวินนักรบที่มีวิถีความเป็นอยู่และอุปนิสัยเช่นเดียวกับอัศวินในอุดมคติทั้งหลาย กล่าวคือมีความกล้าหาญ ความเคร่งครัดตามหลักปฏิบัติทางศาสนา ความเป็นนักผจญภัยและความมีน้ำใจต่อผู้อื่น เรื่องราวเกี่ยวกับกษัตริย์อาร์เทอร์ได้ถูกเสริมแต่งให้มีกลั่นอายของความรักและศาสนาเข้ามาสอดแทรกอยู่ด้วย (วิทย์ ศิวะศรียานนท์, 2541, น. 50) เป็นที่ชัดเจนว่าการเข้ามาถือครองดินแดนอังกฤษของพวกนอร์มันได้นำเอาวัฒนธรรมด้านภาษาและวรรณกรรมของชาวยุโรปเข้ามาด้วย ด้วยเหตุนี้ บทบาทของชาวนอร์มันในประวัติศาสตร์วรรณคดีอังกฤษจึงอยู่ในฐานะผู้เชื่อมโยงวรรณกรรมของอังกฤษและฝรั่งเศสเข้าไว้ด้วยกัน

5. บทสรุป

ตลอดระยะเวลาอันยาวนานของสมัยนอร์มัน อิทธิพลของฝรั่งเศสเข้ามาปรากฏอยู่ในการสร้างสรรคงานวรรณกรรมของอังกฤษเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ลักษณะเฉพาะของประวัติศาสตร์วรรณคดีอังกฤษในสมัยนอร์มันจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแต่การรับอิทธิพลจากคริสต์ศาสนานับเป็นลักษณะสำคัญในช่วงเวลาดังกล่าวเพียงเท่านั้น หากแต่ยังเกี่ยวข้องกับการรับอิทธิพลจากฝรั่งเศสซึ่งถือเป็นชาติที่มีความก้าวหน้าด้านวรรณกรรมที่เหนือกว่าอังกฤษในช่วงเวลานั้นอย่างเห็นได้ชัด ในการนี้บทบาทของฝรั่งเศสในฐานะเป็น “แม่แบบ” สำหรับการสร้างสรรค์วรรณกรรมให้กับอังกฤษปรากฏตั้งแต่การรับอิทธิพลทางด้านภาษาจนถึงรูปแบบวรรณกรรม

นอกจากอิทธิพลทางด้านภาษาแล้ว การสร้างสรรคงานวรรณกรรมของอังกฤษภายใต้อิทธิพลของฝรั่งเศสยังปรากฏให้เห็นจากการรับรูปแบบทางวรรณกรรมมาจากฝรั่งเศส โดยการรับรูปแบบทางวรรณกรรมได้ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนทั้งในลักษณะของการรับรูปแบบทางวรรณกรรมมาจากฝรั่งเศสโดยตรงและการรับรูปแบบวรรณกรรมของชาติอื่นๆ ในยุโรปโดยมีฝรั่งเศสซึ่งเป็นเสมือน “สะพานเชื่อมผ่าน” ในจำนวนรูปแบบงานวรรณกรรมในยุคกลางของอังกฤษที่ได้รับอิทธิพลมาจากฝรั่งเศส ที่มีความโดดเด่นและรู้จักมากที่สุดคืองานวรรณกรรมประเภทละครซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหลักคำสอนและความเชื่อทางคริสต์ศาสนา ในชื่อ “ละคร

ศาสนา” ปรากฏการณ์ด้านวรรณกรรมดังกล่าวไม่เพียงสะท้อนให้เห็นอิทธิพลด้านวรรณกรรมที่ฝรั่งเศสมีต่ออังกฤษเท่านั้น หากแต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของคริสต์ศาสนาที่ได้แผ่ร่มาให้กับผู้คนในยุคกลางด้วย

นอกจากละครศาสนาแล้ว อิทธิพลของการละครฝรั่งเศสที่มีต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมของอังกฤษยังเกิดขึ้นในรูปแบบละครทางโลกอีกด้วย รูปแบบของงานวรรณกรรมที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในอังกฤษช่วงยุคกลางอย่างเช่น “ล่านานิทาน” เป็นอีกหลักฐานสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ทางวรรณกรรมระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสได้เป็นอย่างดี ไม่เพียงแต่การรับอิทธิพลทางด้านภาษาและรูปแบบวรรณกรรมจากฝรั่งเศสเท่านั้น อิทธิพลของฝรั่งเศสต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมในอังกฤษยังเกิดขึ้นจากการที่ชาวฝรั่งเศส โดยเฉพาะกษัตริย์มีบทบาทในฐานะเป็นผู้มีส่วนในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมให้เกิดขึ้น ดังจะพบว่างานวรรณกรรมชิ้นสำคัญของอังกฤษในยุคกลางเกิดขึ้นจากพระราชประสงค์ของกษัตริย์เชื้อสายฝรั่งเศส แน่แน่นอนว่างานวรรณกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อสนองพระราชประสงค์ของกษัตริย์เชื้อสายฝรั่งเศสที่สำคัญหลายชิ้นได้กลายเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์วรรณกรรมและมรดกทางวรรณกรรมที่สำคัญในประวัติศาสตร์วรรณคดีอังกฤษ

ครั้นเมื่อสิ้นสุดสมัยนอร์มัน วิวัฒนาการทางด้านวรรณคดีอังกฤษโดยเฉพาะประเด็นของการรับอิทธิพลจากฝรั่งเศสได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน แม้ว่าทั้งสองอาณาจักรยังมีความสัมพันธ์และส่งอิทธิพลต่อกัน แต่สายสัมพันธ์ทางวรรณกรรมดูเหมือนจะเบาบางลงอย่างเห็นได้ชัดโดยเฉพาะในช่วงรอยต่อระหว่างยุคกลางกับยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ปรากฏการณ์ทางสังคมรวมถึงปรากฏการณ์ด้านวรรณกรรมได้เปลี่ยนแปลงไปโดยมีสาเหตุมาจากอิทธิพลของกระแสการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ผู้คนกลับไปสนใจศิลปวิทยาการของกรีก-โรมันมากขึ้นจนนำไปสู่การค้นคว้าหนังสือที่เขียนด้วยภาษาละตินมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นเหตุให้เกิดความนิยมที่จะพยายามเรียนรู้ภาษาละตินในหมู่ชาวยุโรปและชาวอังกฤษ (โกมบริช, 2561, น. 157) การที่ผู้คนเรียนรู้วิทยาการของโรมันและให้ความสนใจภาษาละตินเป็นสาเหตุให้คำศัพท์ภาษาละตินเข้ามาอยู่ในภาษาอังกฤษเป็นจำนวนมาก ภาษาอังกฤษจึงกลายเป็นภาษาที่มีความรุ่มรวยด้วยคำศัพท์ใหม่ๆ จากภาษาละตินซึ่งเข้ามาแทนที่ภาษาฝรั่งเศส (Miller, Jones, & McDonnell, 1976, p. 229)

ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้อิทธิพลของภาษาฝรั่งเศสที่มีต่อภาษาอังกฤษลดน้อยลงไปโดยลำดับ คำศัพท์ในภาษาอังกฤษหลายคำมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการสะกดให้เป็นไปอย่างภาษาละตินซึ่งจากเดิมมีการสะกดตามอย่างภาษาฝรั่งเศส เช่น คำว่า “รูปภาพ” (picture) ในสมัยของชอเซอร์ใช้รูปการสะกดว่า “peynture” ตามอิทธิพลที่ได้รับจากภาษาฝรั่งเศส แต่ในยุคนี้คำดังกล่าวถูกกำหนดให้เขียนตามภาษาละตินว่า “pictura” เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการสร้างคำคุณศัพท์ในภาษาอังกฤษโดยนำคำศัพท์มาจากภาษาละติน เช่น คำว่า “mental” ซึ่งเป็นคำคุณศัพท์ของคำว่า “จิตใจ” (mind) คำว่า “lunar” ซึ่งเป็นคำคุณศัพท์ของคำว่า “ดวงจันทร์” (moon) เป็นต้น (Gordon, 1964, p. 122)

ปรากฏการณ์ทางวรรณกรรมของอังกฤษในสมัยนอร์มันโดยเฉพาะในช่วงปลายยุคกลางที่ชัดเจนอีกประการหนึ่งคือการที่นักเขียนชาวอังกฤษเริ่มรับอิทธิพลทางวรรณกรรมจากนักเขียนชาติอื่นๆ มากขึ้น ความเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางวรรณกรรมดังกล่าวนับเป็นการท้าทายต่ออิทธิพลทางวรรณกรรมของฝรั่งเศสเป็นอย่างยิ่ง ตัวอย่างงานวรรณกรรมของอังกฤษที่สามารถสะท้อนความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นได้ดีที่สุดชิ้นหนึ่งคือ *The Canterbury Tales* ของชอเซอร์ การประพันธ์งานวรรณกรรมชิ้นเอกแห่งยุคสมัยชิ้นนี้เป็นการรับเอาอิทธิพลทางวรรณกรรมจากงานวรรณกรรมเรื่อง *Decameron* ของบอกกัซโซ (Boccaccio) นักเขียนอิตาลี พบว่าการดำเนินเรื่องของ *Decameron* นำเสนอในรูปแบบ “นิทานซ้อนนิทาน” โดยคนสิบคนที่หนีออกจากเมืองฟลอเรนซ์ (Florence) ต่างเล่านิทานให้กันและกันฟัง (ชัตเทอร์แลนด์, 2561, น. 58) การนำเสนอรูปแบบ

การดำเนินเรื่องดังกล่าวกลายมาเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์ *The Canterbury Tales* ของชอเซอร์ซึ่งได้กำหนดให้ตัวละครของเขาสลับกันเล่านิทานตลอดการเดินทางไปแสวงบุญ แนวทางประพันธ์ของชอเซอร์เป็นตัวอย่างในการทำอิทธิพลทางวรรณกรรมของฝรั่งเศสในหมู่นักเขียนชาวอังกฤษที่เกิดขึ้นในช่วงปลายยุคกลางได้เป็นอย่างดี

เป็นที่น่าสนใจว่าหลังจากสมัยออร์มันเป็นต้นมา อิทธิพลของฝรั่งเศสในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมของอังกฤษได้ลดไปจากเดิม แม้ว่าภาพรวมของปรากฏการณ์ด้านวรรณกรรมของอังกฤษช่วงหลังจากยุคกลางจะไม่ได้เกิดจากฝรั่งเศสเป็นสำคัญเหมือนที่ปรากฏในช่วงก่อนหน้านี้ ทว่าความสัมพันธ์ทางวรรณกรรมระหว่างฝรั่งเศสกับอังกฤษก็หาได้สูญสิ้นลงไปแต่อย่างใด ในทางกลับกันอังกฤษและฝรั่งเศสยังคงสานต่อความสัมพันธ์ทางวรรณกรรมสืบต่อเรื่อยมาตราบจนปัจจุบัน

รายการอ้างอิง

- กุลวดี มกรภิรมย์. (2558). *การละครตะวันตกสมัยคลาสสิก-สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โกมบริช, เอิร์นสท์ เอช. (2561). *ประวัติศาสตร์โลกเล่มเล็ก* (เจนจิรา เสรีโยธิน, ผู้แปล). เชียงใหม่: ซิลค์เวอร์ม.
- ซัดเทอร์แลนด์, จอห์น. (2561). *วรรณกรรม: ประวัติศาสตร์เรื่องเล่าแห่งจินตนาการ* (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: บุกส์เคป.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย-อังกฤษ*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2541). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ธรรมชาติ.
- Baldick, C. (2008). *Oxford Dictionary of Literary Terms*. New York: Oxford University Press.
- Boyer, P. S. (2012). *American History: A Very Short Introductory*. Oxford: Oxford University Press.
- Burgess, A. (1978). *English Literature: A Survey for Students* (4th ed.). London: Longman.
- Gordon, J. E. (1964). *English Literature*. Massachusetts: Ginn and Company.
- Grant, R. G.; Kay, A., & Kerrigan, M. (2011). *History of Britain & Ireland: The Definitive Visual Guideline*. New York: DK Publishing.
- Julius, D. (2006). *Latin: A Complete Introductory Course in Classical Latin* (3rd ed.). New York: Broadway Books.
- Lindblad, M. (2016). *Everything You need to Ace World History*. New York: Workman Publishing.
- Liu, B. (1979). *A Short History of English Literature*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
- McKay, J. P. (1963). *History of Western Society* (6th ed.). Boston: Houghton Mifflin Company.
- McIntyre, D. (2009). *History of English: A Resource Book for Students*. New York: Routledge.
- Miller, J. E., Jones, Myrtle J., & McDonnell, Hellen. (1976). *England in Literature*. Illinois: Scott Foreman and Company.
- Thomas, B., & Creg, W. (2012). *The Oxford Handbook of Tudor Drama*. London: Oxford University Press.
- Thornley, G. C., & Roberts, G. (1996). *An Outline of English Literature* (16th ed.). London: Longman.